

* w tym szkoły specjalne

Źródło: MENiS[2]

Według założeń twórców reformy zmiana struktury systemu szkolnego powinna służyć wprowadzeniu koniecznych zmian treści i metod nauczania we wszystkich typach szkół, zaś sieć gimnazjów gminnych, a więc szkół o lepszym wyposażeniu i wyżej kwalifikowanej kadrze nauczycielskiej, powinna również sprzyjać podnoszeniu poziomu cywilizacyjnego środowisk wiejskich i zapewniać młodzieży szerszy dostęp do liceów.

Nowa struktura systemu szkolnego obejmuje:

- **placówki wychowania przedszkolnego** – w tym roczne przygotowanie do szkoły dzieci 6-letnich, co nadal zostaje prawem każdego dziecka, ale nie obowiązkiem. Obecnie z przygotowania przedszkolnego korzysta 97% dzieci sześciolletnich;
- **szkoły podstawowe sześcioklasowe** z wewnętrznym podziałem na dwa cykle dydaktyczne: nauczanie zintegrowane w klasach I-III i nauczanie blokowe w klasach IV-VI;
- **trzyletnie gimnazja** – około 3,5 tys. gimnazjów;
- **trzyletnie licea profilowane** – licea te będą realizować kanon wykształcenia ogólnego, wspólny dla wszystkich uczniów, oraz kształcenie w danym profilu. Profil jest rozumiany jako rozszerzony program grupy przedmiotów ogólnokształcących lub przedmiotów i zajęć, określonych w podstawach programowych profili kształcenia zawodowego. Dotychczasowe licea sportowe i mistrzostwa sportowego przekształciły się w licea profilowane – sportowe;
- **dwuletnie szkoły zawodowe** – umożliwiające nabycie kwalifikacji zawodowych na poziomie robotnika wykwalifikowanego; kształcenie umiejętności praktycznych, które nie wymagają stosowania kosztownego wyposażenia technodydaktycznego, powinno być realizowane w szkole (w warsztatach lub pracowniach ćwiczeń).

Kształcenie praktyczne wymagające zastosowania kosztownych stanowisk dydaktycznych – w centrach kształcenia praktycznego. Zakłada się również możliwość kształcenia praktycznego w przedsiębiorstwach i zakładach rzemieślniczych. Nauka w szkole kończy się zewnętrznym egzaminem z kwalifikacji zawodowych, w których określaniu powinni uczestniczyć przedstawiciele pracodawców. Programy nauczania dla 2-letniej szkoły zawodowej tworzone są na bazie podstaw programowych dla zawodów robotniczych, a w przyszłości na podstawie standardów kwalifikacji zawodowych.

- **szkoły policealne** (dwu-trzy- lub czterosemestralne – w zależności od tego, czy wybrany zawód jest zgodny z profilem ukończonego liceum), które umożliwią nabycie kwalifikacji zawodowych na poziomie technika; Twórcy reformy założyli, iż nie wszyscy absolwenci liceów profilowanych podejmą studia. Tym, którzy nie rozpoczną edukacji na poziomie wyższym, należało więc umożliwić zdobycie kwalifikacji zawodowych na poziomie średnim technicznym lub równorzędnym. Rolę tę spełnia nowa szkoła policealna. Szkoła policealna powinna być dopasowana do poziomów kompetencji zawodowych zdobytych w liceum profilowanym, a więc zróżnicowana pod względem programu i czasu jej trwania (od roku do dwóch lat – aby uzyskać tytuł technika). Jednoroczny cykl kształcenia przewidziany jest dla absolwentów liceów profilowanych zawodowo, jeśli wybrany zawód jest zgodny z profilem zawodowym, cykl dwuletni – dla pozostałych. Ponieważ w policealnych szkołach zawodowych ma miejsce wyłącznie kształcenie umiejętności zawodowych, można w nich zastosować inny niż obecnie, bardziej wydajny, sposób kształcenia. Powinien to być system kształcenia modułowego, którego liczne zalety zostały już sprawdzone i który umożliwia przenikanie z systemem późniejszego doskonalenia lub przekwalifikowania zawodowego. Moduły umiejętności zawodowych dzieli się na jednostki modułowe – mniejsze zadania – wymagające wiedzy umieszczonej

obecnie w różnych przedmiotach nauczania, a także wykraczającej poza nie. Metodologia MES (Modules of Employable Skills) została opracowana przez Międzynarodową Organizację Pracy. Jest to koncepcja szkolenia zawodowego, oparta na Modułach umiejętności zawodowych, które jest zorientowane na:

- wyuczenie niezbędnych i wymaganych umiejętności dla danego stanowiska pracy lub zawodu,
- elastyczne podejście do nauczania, polegające m.in. na możliwości uczenia się w tempie dostosowanym do predyspozycji ucznia,
- nową rolę nauczyciela, polegającą na motywowaniu, wspieraniu i poradnictwie dla uczniów,
- elastyczne dostosowywanie modułowych programów szkoleniowych do zmiennych potrzeb rynku pracy.

Kształcenie modułowe jest kształceniem zintegrowanym. Nie ma podziału na zajęcia teoretyczne i praktyczne. Kształcenie umiejętności praktycznych powinno odbywać się w odpowiednio wyposażonych pracowniach. W takich pracowniach są usytuowane stanowiska ćwiczeniowe („stacje dydaktyczne”), zapewniające możliwość realizacji celów kształcenia praktycznego i teoretycznego. Pracownie kształcące w modułach nie wymagających drogiego wyposażenia powinny być usytuowane w szkołach, natomiast kształcące w modułach wymagających wyposażenia specjalistycznego – dopasowanego do aktualnego stanu technologii w danej dziedzinie – w centrach kształcenia zawodowego (np. centrach kształcenia praktycznego i centrach kształcenia ustawicznego). Podobnie jak w szkołach zawodowych, edukacja w szkołach policealnych kończy się zewnętrznym egzaminem – zgodnym ze standardami dla danego zawodu.

- **licea uzupełniające** – dla absolwentów szkół zawodowych, którzy będą chcieli kontynuować edukację i uzyskać pełne średnie wykształcenie; formy: stacjonarne, wieczorowe i zaoczne;
- odrębnymi typami szkół pozostają **szkoły artystyczne I i**

II stopnia.

- **pięcioletnie jednolite szkoły wyższe i równoległe dwustopniowe studia** – trzyletnie licencjackie i dwuletnie uzupełniające.

Powyższe typy szkół nie wyczerpują całego zestawu, gdyż obowiązująca ustawa o systemie oświaty daje ministrowi właściwemu do spraw kształcenia i wychowania prawo określenia dodatkowych rodzajów szkół. Wprowadzenie nowego ustroju szkolnego w żadnym wypadku nie powinno zahamować cennych inicjatyw tworzenia szkół autorskich i poszukiwania nowych rozwiązań organizacyjnych w szkolnictwie publicznym i niepublicznym.

Reforma systemu edukacji wprowadzona w Polsce w 1999 roku stanowiła jeden z najistotniejszych momentów przemian w powojennej historii szkolnictwa. Jej głównym celem było unowocześnienie struktury szkolnej, dostosowanie kształcenia do wymogów współczesnego rynku pracy oraz zapewnienie bardziej elastycznej ścieżki edukacyjnej dla uczniów. Reforma ta nie tylko zmieniła strukturę organizacyjną systemu oświaty, ale również wpłynęła na treści programowe, system oceniania i sposób funkcjonowania szkół.

Po 1999 roku polski system szkolny został oparty na **trzystopniowej strukturze kształcenia ogólnego**, obejmującej szkołę podstawową, gimnazjum oraz szkoły ponadgimnazjalne. Pierwszym etapem pozostała ośmioletnia szkoła podstawowa, jednak w ramach reformy została ona skrócona do sześciu lat. Celem tej zmiany było skrócenie okresu nauki podstawowej na rzecz wcześniejszego przejścia uczniów do etapu bardziej zróżnicowanego pod względem treści i form nauczania. Uczniowie kończący szkołę podstawową w wieku około 13 lat przystępowali do nauki w trzyletnim gimnazjum, które stanowiło drugi etap edukacji obowiązkowej.

Gimnazjum wprowadzone w 1999 roku było kluczowym elementem nowego systemu edukacji. Jego zadaniem było nie tylko

przekazanie uczniom wiedzy ogólnej, ale również przygotowanie ich do wyboru dalszej ścieżki kształcenia. Wprowadzono w nim bardziej zróżnicowany program nauczania, nowoczesne metody dydaktyczne i większy nacisk na rozwój umiejętności kluczowych – takich jak krytyczne myślenie, komunikacja i praca w zespole. Gimnazjum miało także wyrównywać szanse edukacyjne uczniów z różnych środowisk społecznych, dając im czas na określenie swoich predyspozycji i zainteresowań przed wyborem szkoły ponadgimnazjalnej. Po ukończeniu gimnazjum uczniowie przystępowali do egzaminu końcowego, który decydował o możliwości kontynuowania nauki w określonym typie szkoły średniej.

Szkoły ponadgimnazjalne, będące trzecim etapem kształcenia, obejmowały cztery główne typy: liceum ogólnokształcące (trzyletnie), technikum (czteroletnie), liceum profilowane (trzyletnie) oraz zasadniczą szkołę zawodową (dwu- lub trzyletnią). Ta zróżnicowana struktura miała na celu umożliwienie uczniom wyboru ścieżki edukacyjnej dostosowanej do ich zainteresowań, zdolności i planów zawodowych. Licea ogólnokształcące przygotowywały do egzaminu maturalnego i studiów wyższych, natomiast szkoły zawodowe i technika koncentrowały się na kształceniu praktycznym, umożliwiając szybkie wejście na rynek pracy.

Wprowadzenie nowej struktury szkolnej wiązało się także z **reorganizacją programów nauczania i zmianą podstawy programowej**. Opracowano ją w taki sposób, aby zapewnić ciągłość kształcenia, jednocześnie unikając powtórzeń materiału między poszczególnymi etapami. Nauczyciele zostali zobowiązani do stosowania metod aktywizujących, pracy projektowej i nowoczesnych technologii edukacyjnych. Szczególny nacisk położono na rozwijanie kompetencji kluczowych – językowych, matematycznych i informatycznych – które miały zwiększyć konkurencyjność młodych Polaków na europejskim rynku pracy po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku.

Reforma z 1999 roku wprowadziła również **nowy system egzaminacyjny**, który obejmował egzaminy zewnętrzne po każdym etapie nauczania. Egzamin po szkole podstawowej miał charakter diagnostyczny, egzamin gimnazjalny pełnił funkcję selekcyjną, a egzamin maturalny i zawodowy – końcową. Wprowadzenie egzaminów zewnętrznych miało zapewnić obiektywną ocenę osiągnięć uczniów oraz umożliwić porównywalność wyników w skali kraju. Zmiana ta była również istotnym krokiem w kierunku standaryzacji systemu oceniania i podniesienia jakości kształcenia.

Wraz z reformą zmieniła się również **rola szkoły jako instytucji społecznej**. Wprowadzono większy zakres autonomii dyrektorów i rad pedagogicznych, rozszerzono kompetencje samorządów terytorialnych w zakresie zarządzania oświatą oraz zwiększono znaczenie współpracy szkoły z rodzicami i lokalnym środowiskiem. Uznano, że szkoła powinna pełnić funkcję nie tylko edukacyjną, ale także wychowawczą i integracyjną, wspierając rozwój społeczny i emocjonalny uczniów.

Reforma z 1999 roku miała również swoje **kontrowersje i krytyków**. Część ekspertów wskazywała, że utworzenie gimnazjów przyczyniło się do zwiększenia stresu u młodzieży w okresie dorastania, a także do osłabienia więzi między uczniami a nauczycielami. W niektórych regionach występowały problemy z dostępem do szkół i nierównym poziomem kształcenia. Mimo to, w pierwszych latach funkcjonowania nowego systemu zauważono pozytywne efekty w postaci wzrostu wyników polskich uczniów w badaniach międzynarodowych PISA, co potwierdziło skuteczność reformy w zakresie podnoszenia jakości edukacji.

Podsumowując, **struktura szkoły po roku 1999** opierała się na trzech głównych etapach kształcenia: sześcioletniej szkole podstawowej, trzyletnim gimnazjum oraz zróżnicowanych szkołach ponadgimnazjalnych. Reforma ta miała na celu unowocześnienie polskiego systemu edukacji, zwiększenie jego elastyczności oraz dostosowanie do wymogów współczesnego społeczeństwa wiedzy. Wpłynęła ona na organizację pracy szkół, metody

nauczania, sposób oceniania i rolę nauczycieli. Pomimo kontrowersji, reforma z 1999 roku była kamieniem milowym w rozwoju polskiej edukacji i stanowiła podstawę dalszych zmian, w tym powrotu do ośmioletniej szkoły podstawowej i likwidacji gimnazjów w reformie z 2017 roku.

Obecny system edukacji był tworzony w myśl zasady „od przedszkola do doktoratu” i wraz z kształceniem ustawicznym powinien stanowić jeden system.

[1] W chwili pisania tej pracy trwają przygotowania do wejścia w życie ustawy o obowiązkowej klasie „0” – ostatnim szczeblu Przedszkola, który do tej pory w Polsce nie był obowiązkowy.

[2] MENiS.gov.pl

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.